

Synpunkter från Akademien Valand på Svenska Filminstitutets skrivelse ”Rådets sammansättning, form och funktion”

I Svenska Filminstitutets skrivelse står att läsa:

”Bakgrund.

I propositionen 2015/16:132 Mer film till fler – en sammanhållen filmpolitik ges Stiftelsen Svenska Filminstitutet uppdraget att ansvara för genomförandet av den statliga filmpolitiken och fördelning av de statliga filmpolitiska stöden. En viktig del av arbetet blir de former för samverkan och inflytande som föreslås. Regeringen gör i avsnitt 6.2 följande bedömning:

Nya former för samverkan och inflytande med filmbranschen bör införas som inkluderar såväl de nuvarande parterna i filmavtalet som andra centrala aktörer inom sektorn. Samverkan med filmbranschen bör ske både på övergripande politisk nivå och mellan Filminstitutet och branschens aktörer. Syftet med samverkan bör framför allt vara att garantera filmbranschens aktörer insyn och möjlighet att påverka utformningen av filmstöden. Det bör ske genom att särskilda råd inrättas vid Filminstitutet. Ledamöter i rådet bör utses av Filminstitutets styrelse.”

Som ett komplement till den bakgrundsbeskrivningen vill vi tillägga följande: 1963 beslutade den svenska staten och Sveriges Biografägarförbund, Folketshusföreningarnas Riksorganisation, Föreningen Våra Gårdar, Sveriges Filmuthyrarförening u.p.a. och Föreningen Sveriges Filmproducenter (organisationerna gemensamt kallade filmbranschen) att avtala om filmpolitiken i Sverige. ”Filmbranschen” var de som professionellt tillverkade och distribuerade ”filmer” med hjälp av filmteknik. Högst i den då rådande hierarkin var 35mm spelfilm tillverkad för distribution och visning för betalande publik på biograf.

På sid 167 i slutbetänkandet av 1968 års filmutredning (SOU 1973:53) står att läsa under rubriken Filmen och samhället: ”...Utredningen anser att filmen bör ses som en kulturaktivitet jämställd med andra. Samhället – stat och kommun – måste ta sitt ansvar för filmen liksom den gör för annan kulturverksamhet. ... Det är filmen som en del av kulturområdet som skall stödjas, inte en viss branschstruktur. ...”

En kan läsa detta som ett statment i strävan att ge ”filmen” en kulturell status, som inte var självklar vid den tiden. Det fanns en ”bransch” som såg sig som näringsidkare i första hand och inte producenter av kultur.

Hur ser det ut idag när den svenska staten åter skall ta ett kliv vad gäller politiken på området?

Filmremsan som teknik och standard vad gäller tillverkning, distribution och visning har ersatts av den digitala tekniken. Användningen och tillgången på inspelat material har ökat lavinartat. Formaterna har ändrats radikalt, spelfilmen har inte längre den status och betydelse som den än gång hade. De forna filmproduktionsbolagen (de som dominerade ”branschen”) existerar inte längre. Deras roll har övertagits av mediekoncerner. Den traditionella ”filmbranschen” och dess bekymmer med likviditet,

fördelning av resurser och uteblivna vinster borde hanteras som ett näringspolitiskt problem.

Allt som har med bild och film att göra, kan och bör inte hanteras som kulturella problem.

Samtidigt har den förändrade tekniken inneburit att allt fler har möjlighet att spela in och visa bilder. Det finns knappast någon verksamhet idag som inte har bruk för "rörliga bilder" i sin verksamhet. Hur skall vi betrakta denna expansion? Finns det en tydlig avgränsning i Filminstitutets uppdrag vad gäller åtgärder och stöd till verksamheter som använder sig av tekniken att spela in och bevara bilder?

Det behövs ett klagande kring frågan om Filminstitutet skall vara ett institut för upprätthållandet av en äldre branschstruktur med tyngdpunkt i underhållningsindustri (som ju egentligen skulle vara mer betjänt av näringspolitiska åtgärder än kulturella) eller om det skall vara en institution med kompetens att ansvara för utvecklingen i hela området.

Exempel: hur skall innehållet i Sveriges Rikes Grundlag visualiseras och tillgängliggöras för en befolkning vars benägenhet att läsa minskar, men betraktandet av bilder ökar lavinartat? Detta är en fråga bland många kring samhällsutvecklingen där filmområdets aktörer kan vara behjälpliga.

Reflektioner kring Rådens sammansättning, form och funktion

Ett av skälen till att regeringen valde att överge avtalsmodellen är att alla delar av "filmbranschen" inte fått sitta med vid förhandlingsbordet. Genom den nya filmpolitiken finns en vilja att bereda dessa aktörer inflytande.

Det är viktigt att garantera de olika intresseföreningarnas och institutionernas rätt att föreslå och nominera namn till råden men då det finns en risk att återigen hamna i en bevakning av egenintresse, och protektionism, något som var återkommande i filmavtalsförhandlingarna, så är det viktigt att de rådgivande instanserna bör ha en intention bortom egenintresset och ha förmågan att kunna identifiera de för området centrala frågorna och kunna ta ett samhälleligt ansvar för ett då, ett nu och för framtiden. Råden måste ha integritet, dvs inte bara vara representanter för olika intresseföreningar (jmf Svenska Filminstitutets Förvaltningsråd som existerade i ett tidigt skede av avtals epoken. Det lades ju åt sidan utan större saknad efter en tid).

Representationen i råden måste därför i högre grad utgå från individers kompetens och erfarenhet. Det finns ingen motsättning i detta att råden också ska beakta kön, ålder, geografisk förankring, kulturell bakgrund och annan relevant representation. Tvärtom ligger det i linje med att det är kompetens och erfarenhet som primärt ska ges plats i råden och inte enbart en intesserepresentation. Det är självklart att råden måste beredas möjlighet till att erövra förtroende hos aktörerna på fältet så att dess förslag och granskning av verksamheten når trovärdighet. Men det är av yttersta vikt ur ett framtidsperspektiv att inte låsa rådets sammansättning utifrån en äldre bild av området.

Vad gäller formerna för rådens möten så anser vi att den typen av råd som vi efterfrågar och föreslår kräver ett annat arrangemang och engagemang än det som skrivelsen föreslår.

Det fodras att råden innehar rätt kompetens och praktisk erfarenhet för att kunna analysera och granska kommande, för utvecklingen angelägna frågor, både de som Svenska Filminstitutet föreslår och de som råden själva lägger fram. Råden måste vara sammansatta så att de har förmågan att identifiera strategiskt viktiga framtidsfrågor i hela filmområdet.

För att säkra kontinuiteten och kvaliteten i rådens arbete bör det finnas en ekonomi kopplad till deras arbete där deras tid värderas. Råden måste garanteras möjlighet att både kunna bereda sina sammanträden både individuellt och där behovet finns avsätta tid för dedikerat arbete i grupper för att bereda en särskild fråga. Råden bör ses kvartalsvis och varje råd bör ha max tolv medlemmar till antalet.

Vi anser också att råden skall ha till uppgift att försvara Filminstitutets autonomi gentemot kortsiktigt politiska mål och vara delaktiga i att arbeta fram förslag på hur Filminstitutet och dess stödformer skall finansieras, för att möjliggöra en långsiktigare ekonomisk planering. Ytterst handlar det om att Filminstitutet, som institution, i en framtid skall kunna betraktas som en av hörnstenarna i arbetet med frågor kring yttrandefrihet och demokrati.

2016-08-26

Akademin Valand, via Klara Björk, enhetschef för filmavdelningen

Medarbetare i filmkollegiet vid Akademin Valand: **Gustav Annerblom** filmare och adjunkt, **Kalle Boman** producent och senior advisor, **Klara Björk** producent och enhetschef film, **Axel Danielson** filmare och adjunkt, **Patrik Eriksson** doktorand filmisk gestaltning, **Henrik Lund Jörgensen**, filmare och adjunkt, **Anna Linder** forskare, **Samuel Malm** tekniker, **Dan Sandkvist** fotograf och lektor, **Martin Sjögren** filmare och adjunkt, **Hanna Sköld** filmare och adjunkt, **Tommy Spaanheden** filmare och adjunkt, **Linda Sternö** filmare och lektor, **Cecilia Torquato** filmare och adjunkt, **Andrea Östlund**, filmare och adjunkt, **Ruben Östlund** filmare och professor.